

Ключевые слова: Интернет сеть, информация, веб-конференция, электронная почта, электронная библиотека, социальная сеть, информационное общество, информационная политика.

Annotation

The article presents a comprehensive analysis of the prerequisites of the global Internet and of its components for exchange and retrieval of information. It is considered the transition of society into a new stage of development, the information age it is determined the principles of the information sphere in general, and on the example of the Ukraine's state.

Keywords: internet network, information, email, web conferencing, digital library, social networking, information society, information policy.

УДК 371.134 : 811 (07)

Трубачова Д. В.

МЕТОДИ ФОРМУВАННЯ КОМУНІКАТИВНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СТУДЕНТІВ НА ФАКУЛЬТЕТАХ ІНОЗЕМНОЇ ФІЛОЛОГІЇ

Згідно з вимогами особистісного, діяльнісного підходів метою, основою й результатом навчально-пізнавальної діяльності майбутніх учителів іноземної мови є оволодіння способами комунікативної діяльності, розвиток їхньої здатності здійснювати спілкування, застосовувати різноманітні засоби комунікації.

Комунікативна діяльність визначається у науково-педагогічній літературі як один із видів діяльності, являє собою складну багатоканальну систему взаємодії між людьми. Складниками комунікативної діяльності є: потреба – мотив – умови – дії й операції – результат. Комунікативні мотиви – те, заради чого здійснюється спілкування, вони виникають на основі потреби у взаємодії; предмет спілкування – це інша людина, партнер у спілкуванні як суб'єкт, а також певний навчальний матеріал; продукт спілкування – утворення матеріального й духовного характеру, його результат (В. Ананьєв, Г. Андрєєва, М. Каган, В. Кан-Калік, Я. Коломинський, І. Кон, О. Леонтєв, М. Лісіна, В. Наумов, С. Рубінштейн та ін.).

Процес формування комунікативної діяльності організується з упровадженням різних методів навчання. Основними є активні методи, за яких діяльність тих, хто навчається, має продуктивний, творчий, пошуковий характер; вони стимулюють пізнавальну діяльність, передбачають здійснення спілкування для розв'язання тієї чи іншої проблеми (Г. Ващенко, Н. Данилов, О. Матюшкін, М. Махмутов, І. Лернер, С. Ніколаєва, П. Підкасистий та ін.). Так, за Г. Ващенко, "при пасивних методах учень є тільки об'єкт педагогічного впливу вчителя, при активних – учень є і суб'єкт педагогічного процесу, себто він не тільки сприймає те, що подає йому вчитель, але й сам організовує свою роботу [1, с. 187-188]". Активні методи, як правило, поєднуються з пасивними (традиційними) методами навчання.

Визначені нами методи формування комунікативної діяльності характеризують взаємопов'язану діяльність викладача й студентів, особливості перебігу процесу оволодіння способами й засобами міжособистісної взаємодії майбутніми вчителями іноземної мови. Діяльність викладача спрямована на створення умов, які б забезпечували позитивну мотивацію, ефективне оволодіння студентами комунікативними знаннями й вміннями, діяльність студентів – на засвоєння засад комунікативної діяльності. Досвід комунікативної діяльності нагромаджується повільно й поступово, реалізується у спілкуванні, яке є творчою категорією і являє собою процес розв'язання великої кількості комунікативних задач.

Діяльність студентів відрізняється за рівнем активності й самостійності. Спочатку вона має репродуктивний, конструктивний характер, далі вони поступово залучаються у навчальний процес, організований з урахуванням процесуальних рис творчої діяльності, таких, як: самостійний перенос знань і вмінь у нову ситуацію; бачення нової функції знайомого об'єкта; самостійне комбінування з відомих способів нового; бачення альтернативи рішення і його перебігу; побудова принципово нового способу розв'язання, який відрізняється від відомих для суб'єкта [2, с. 52-55].

Ефективність підготовки майбутніх учителів іноземної мови визначає необхідність упровадження таких методів формування комунікативної діяльності, як: інструктивно-наочні – проблемна лекція, лекція-бесіда, лекція-дискусія; роз'яснювально-конструктивні – конструктивна бесіда, евристична бесіда. Проблемна лекція спрямована на поглиблення комунікативних знань. Студенти спостерігають за розв'язанням викладачем комунікативних ситуацій, пропонують свої варіанти їх вирішення. У ході лекції-бесіди студенти дають відповіді на запитання викладача щодо певних комунікативних ситуацій, самостійно роблять висновки й узагальнення. Під час лекції-дискусії викладач наводить окремі приклади комунікативних ситуацій і пропонує студентам коротко їх обговорити, далі робиться короткий аналіз перебігу їх розв'язання.

Оволодіння навчальним матеріалом з використанням роз'яснювально-конструктивних методів здійснюється через колективне виконання комунікативного завдання. Запитання ставляться викладачем

до студентів або студентами один до одного. Під час проведення конструктивної бесіди студенти відповідають на окремі репродуктивні, частково-пошукові й проблемні запитання. Одне впливає з іншого, обговорюються шляхи розв'язання комунікативних ситуацій. Евристична бесіда будується з урахуванням усіх етапів розв'язання комунікативних ситуацій, висловлюються й обґрунтовуються припущення щодо перебігу діяльності, робляться висновки.

Згідно з принципом комунікативності набуття студентами досвіду комунікативної діяльності забезпечується переважно через виконання комунікативних вправ у процесі вправління [3, с. 53]. Відповідно основним під час формування комунікативної діяльності є продуктивно-практичний метод, утіленням якого є комунікативні завдання й вправи. Вони пропонуються студентам на семінарах, лабораторних заняттях. Нами розроблена система комунікативних завдань і вправ – підготовчих і виконавчих (трансформаційні, імітаційно-перетворювальні й пошукові), виконуючи які майбутні вчителі іноземної мови поступово й послідовно оволодіватимуть способами комунікативної діяльності: приймати й передавати певну інформацію; встановлювати контакт, керувати взаємодією в умовах спілкування, що змінюються; підтримувати взаємозв'язок; корегувати дії у спільній діяльності, шукати й досягати взаєморозуміння.

Об'єктивними характеристикою комунікативних завдань і вправ є: 1) проблемність, оскільки розв'язання комунікативної задачі вимагає творчого підходу (орієнтація у конкретних умовах спілкування, прогнозування перебігу й результатів діяльності, вибір засобів досягнення поставленої мети, прийняття рішення); 2) ситуативність – передбачається створення комунікативної ситуації (наявність тих, хто передає й отримують інформацію, визначення цілей кожного з них, власне інформація, яка передається й виробляється, форма її представлення й умови спілкування); 3) змістова наповненість – навчальний матеріал філологічних дисциплін (практика мови, практична граматики, практична фонетика, лексикологія), відомості про оточуючий світ; 4) складність – ступінь її визначається обсягом інформації, кількістю комунікативних дій і операцій, етапами процесу засвоєння, характером діяльності – від творчого перетворення до творчого, продуктивного застосування; 5) поліфункціональність – паралельне оволодіння способами комунікативної діяльності й іншомовною мовленнєвою діяльністю. Визначені завдання й вправи виконуються в такій послідовності.

Підготовчі комунікативні завдання й вправи спрямовані на засвоєння певної інформації як предмета спілкування, розвиток уміння орієнтуватися у комунікативній задачі. Студенти визначають, які комунікативні задачі розв'язуються у наданих прикладах, порівнюють комунікативні ситуації, які містять різні комунікативні задачі, аналізують процес їх вирішення, роблять узагальнення, висновки. Цей вид завдань пропонується студентам перед розв'язанням виконавчих.

У трансформаційних завданнях і вправах пропонується відтворити комунікативні ситуації у дещо зміненій формі. Студенти скорочують або доповнюють, перебудовують викладену інформацію, перекладають текст з певними корективами, узгоджують дії, дещо змінюють визначені ролі або умови спілкування тощо.

Більш складні імітаційно-перетворювальні завдання й вправи передбачають діяльність у змінених умовах. Студенти оперують відомими знаннями, шукають нових шляхів розв'язання комунікативної задачі: визначають цілі спілкування, складають повідомлення, запитують певну інформацію, висловлюють своє ставлення до предмета спілкування, ставлять запитання для уточнення отриманої інформації, дають аргументовані відповіді на запитання, погоджуються чи не погоджуються з іншою думкою, формулюють свою думку в інший спосіб, наводять приклади, пояснюють, доводять, обґрунтовують, підводять підсумки, оцінюють тощо.

Пошукові завдання й вправи вимагають від студентів евристичної діяльності – створити певні комунікативні ситуації і розв'язати їх. Вони визначають комунікативну задачу, форму спілкування – монолог, діалог, полілог, ролі, які мають виконуватися, умови спілкування, цілі й план діяльності, зміст і обсяг необхідної інформації, встановлюють контакти, регулюють перебіг діяльності, оцінюють й узагальнюють її результати. Форма реалізації цього виду завдань – рольові ігри, дискусії, диспути, "круглі столи", скетчі тощо.

Упровадження визначених методів навчання забезпечуватиме необхідні умови для набуття студентами досвіду здійснення комунікативної діяльності, розвитку їхніх інтересів і здібностей.

Використана література:

1. Ващенко Г. Загальні методи навчання : підручник для педагогів / Г. Ващенко. – Вид. перше. – К. : Укр. вид. спілка, 1997. – 441 с.
2. Лернер И. Я. Дидактические основы методов обучения / И. Лернер. – М. : Педагогика, 1981. – 186 с.
3. Методика викладання іноземних мов у середніх навчальних закладах : підручник. – Вид. 2-е, випр. і перероб. / кол. авторів під керівн. С. Ю. Ніколаєвої. – К. : Ленвіт, 2002. – 328 с.

Аннотація

В статті обоснована і представлена система методів формування комунікативної діяльності студентів на факультетах іноземної філології. Їх використання буде сприяти створенню оптимальних умов для набуття майбутніми учителями іноземного мовлення необхідного досвіду спілкування, розвитку їх комунікативних здібностей.

Ключевые слова: коммуникативная деятельность, методы формирования коммуникативной деятельности, система коммуникативных заданий и упражнений.

Annotation

System of methods of formation of communicative activity of students at the faculty of foreign philology is founded and presented in the article. Their use will help to create optimal conditions for the acquisition of future foreign language teachers the necessary experience of the communication, the development of their communication skills.

Keywords: communicative activity, methods of formation of communicative activities, a system of communicative tasks and exercises.

УДК 81'271: 303.623

Френкель О.

ЖАНРОВА СВОЄРІДНІСТЬ ІНТЕРВ'Ю ЯК ТИПУ КОМУНІКАЦІЇ: ПОРТРЕТНЕІНТЕРВ'Ю

Актуальність теми зумовлена підвищенням інтересом науковців до недостатньо опрацьованої проблеми мовленнєвих жанрів (далі скорочено МЖ) у дискурсі засобів масової інформації.

Мета статті полягає у змістовному аналізі підходів як вітчизняних, так і зарубіжних лінгвістичних шкіл щодо розуміння теорії МЖ, використовуючи досвід яких спробуємо представити власне розуміння ієрархічної системи МЖ, визначивши у них жанрове положення інтерв'ю та його різновиду – портретного інтерв'ю.

У процесі опрацювання даної теми ми опиралися на наукові роботи таких провідних дослідників у галузі теорії МЖ, як М. М. Бахтін, В. В. Демент'єв, Анна Вежбицька, Ф. С. Бацевич, а також лінгвістів, які безпосередньо займалися типологією жанру інтерв'ю, а саме В. В. Сиченкова, І. Ю. Капичникової, М. І. Шостак.

Неабияка зацікавленість науковців розробленням теорії МЖ спричинила появу в 70-80-х роках ХХ століття якісно нової дисципліни у галузі лінгвістики, покликаної розглядати мовленнєву діяльність людини як своєрідну сукупність МЖ [6]. Основоположником нового напрямку лінгвістичних досліджень справедливо вважається російський учений М. М. Бахтін [1].

На позначення нової дисципліни були введені декілька термінів, такі як *генристика*, *жанроведення* і *лінгвістична генологія*. Перші два терміни були запроваджені саратівськими вченими в якості синонімічних понять, але у зв'язку із тенденцією до їх розмежування з точки зору лінгвістичного підходу до розуміння теорії МЖ (генристика) та прагматичного (жанроведення) їх почали розрізняти як два окремі терміни. Лінгвістичну генологію пов'язують із науковою діяльністю польської дослідниці Анни Вежбицької [6].

Оскільки нас цікавить дискурс засобів масової комунікації як потужний засіб впливу на людську свідомість, зосередимо увагу на найбільш уживаному серед його жанрів – жанру інтерв'ю. У вітчизняній теорії журналістики концепція інтерв'ю розглядалася переважно з точки зору метода. Методом інтерв'ю цікавилися такі провідні науковці, як М. І. Шостак, Т. В. Шуміліна, С. О. Белановський. Жанрове положення інтерв'ю в галузі журналістики досліджували В. В. Сиченков, О. О. Тертичний, Є. І. Пронін, М. М. Лукіна, М. П. Подолян. Прагматиці, стилістиці і семантиці інтерв'ю присвятили свої праці Г. П. Апалат, Н. А. Заїгіріна, О. М. Сак. Окремі його різновиди розглядали І. Ю. Капичникова, О. В. Шевчук, К. Г. Ларіна.

Не дивлячись на різноманітність жанрових класифікацій у різних сферах комунікації, спробуємо визначити позицію жанру інтерв'ю у системі МЖ. Хоча й важко знайти вичерпну жанрову типологію, яка б охопила усі аспекти досліджуваного питання, спробуємо звернутися до класичного розуміння поняття в галузі лінгвістики та знайти точки дотику з теорією журналістики.

Зокрема, російський філолог М. М. Бахтін запропонував розрізняти за формою реалізації мовлення *усні* й *писемні* МЖ, співвідносячи їх із *первинними* і *вторинними* МЖ [2, с. 71]. *Первинні жанри* належать до нижнього, побутового рівня щоденної комунікації (наприклад, балаканина, сварка тощо). *Вторинні жанри* становлять верхній рівень мовленнєвого простору й тяжіють до публічних та офіційних видів комунікації [7, с. 19]. Вторинні (складні) МЖ виникають в умовах більш складного й відносно високорозвинutoго і культурного спілкування, переважно письмового. У своїх підготовчих матеріалах М. М. Бахтін також згадував про *діалогічні* та *монологічні* МЖ, але серйозно не обґрунтував їх [2, с. 71]. Крім того, за ступенем відкритості виділяють *публічні* й *непублічні* жанри мовлення, за характером стосунків учасників комунікації – *офіційні* та *неофіційні* [5].

Враховуючи вищезазначене, інтерв'ю можна визначити як вторинний жанр масової комунікації, який носить публічний характер з елементами офіційних чи неофіційних стосунків в залежності від характеру взаємин між учасниками спілкування.

Типологією жанру інтерв'ю займалися такі відомі вчені-лінгвісти, як Є. І. Голанова, М. Галлер,